

การเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโศกอาทิตยธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร
Strengthening Sustainable Happiness by The Principal of Phokathiya Dhamma to
Teachers and Education in Office of The Welfare Promotion Commission for
Teachers and Educational Personnel Yasothon Province.

จำรัส บุคตาพงษ์

Chamras Buddhaphong

นิคม ปาทะวงศ์

Nikom Patawong

วิพจน์ วันคำ

Wiphot Wankham

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University

Email: konjonni@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโศกอาทิตยธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร จำนวน 1,994 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 321 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ทั้งแบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์และสังเคราะห์รายประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

การเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโศกอาทิตยธรรม ประกอบด้วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์ เพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อทำพลี 5 อย่าง และด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนิกบวช พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลและกิจการพระศาสนาส่วน ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อทำพลี 5 อย่าง และด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนิกบวช

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, ความสุข, หลักโศกอาทิตยธรรม, บุคลากรทางการศึกษา, สวัสดิการ

Abstract

Research articles with objectives to study the model of sustainable happiness enhancement according to the principle of nutrition of teachers and educational personnel Office of Welfare Promotion and Welfare of Teachers and Educational Personnel, Yasothon Province It is a combined research method. with quantitative research and qualitative vichai the population and samples used in the research were teachers and educational personnel. The Office of Welfare Promotion and Welfare of Teachers and Educational Personnel in Yasothon Province consisted of 1,994 people. There were 321 samples used in the research and 9 key informants. Quantitative research, including questionnaires, and qualitative research, including in-depth interviews. both structured and no structure Data were analyzed by average ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) and analysis and synthesis of each issue. The results showed that:

The promotion of sustainable happiness according to the Athitada principles consists of spending wealth to support oneself, parents and family, spending money to support friends and colleagues. In terms of spending money to prevent danger or to save for when sick or sick. The aspect of spending wealth to make 5 sacrifices and the aspect of spending to support the monks. Monks who practice precepts and religious affairs. The in-depth interviews consisted of spending money to support themselves, parents and family, and spending money to support friends and colleagues. In terms of spending money to prevent danger or to save for when sick or sick. The aspect of spending wealth to make 5 sacrifices and the aspect of spending to support the monks.

Keyword: Strengthening, Happiness, Phokaathiyadham, Educational personnel, Welfare.

บทนำ

ครู เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยพื้นฐานอาชีพของครู คือ สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ข้อ 2 กลยุทธ์ข้อ 2.2 การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และข้อ 2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ซึ่งรัฐได้กำหนดการปฏิรูปการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแต่ในขณะเดียวกันครูประสบปัญหาค่อนข้างหนักเกี่ยวกับภาระหนี้สิน ซึ่งกลุ่มอาชีพครูมีจำนวนกว่า 9 แสนราย ในจำนวนนี้เป็นหนี้ธนาคารออมสินกว่า 4 แสนราย และเป็นกลุ่มอาชีพที่มีภาระหนี้ส่วนหนี้ที่สูงที่สุด รัฐบาลจึงเห็นว่าขวัญกำลังใจของครูในการสอนนักเรียนเป็นเรื่องใหญ่ จึงต้องการบรรเทาความเดือดร้อนด้วยการลดภาระหนี้ของครู นอกจากการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในครั้งนี้แล้ว กระทรวงการคลังเตรียมแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบทั่วประเทศภายใน 2-3 สัปดาห์นี้ ซึ่งปัจจุบันผู้กู้เงินนอกระบบต้องรับภาระอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ใครเข้าไปไม่มีทางหลุดออกมาได้ และมีการทวงหนี้โหดด้วย จึงต้องการจะผลักดันการแก้ไขปัญหาการกู้เงินนอกระบบครั้งนี้ให้มีความเข้มข้นและเกิดความยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ดังเหตุการณ์ข่าวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น กรณีชาวบ้านสาปแช่งครูเนรคุณหนี้สินนอกระบบ 5 แสน ทั้งภาระให้ครูที่เคยสั่งสอนและเซ็นคำประกันให้ เครียดจัดจนผูกคอตาย พร้อมทั้งจดหมายขอโทษทุกคน วันที่ 7 มิถุนายน 2558 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองแพร่ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่กู้ภัย รุดไปยังบ้านพักครูของวิทยาลัยเทคนิคแพร่ ต.ในเวียง อ.เมืองแพร่ จ.แพร่ หลังได้รับแจ้งเหตุมีคนแขวนคอตาย ในที่เกิดเหตุ พบศพ ว่าที่ร้อยตรีชุมพล แก่นเมือง อายุ 61 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ และเป็นครูรับจ้างสอนพิเศษที่วิทยาลัยเทคนิคแพร่ สอนวิชาช่างกลโรงงาน ใช้เชือกไนลอนสีเขียว แขนของตัวเองกับเชือกบ้านพักเสียชีวิต สภาพศพบริเวณลำคอมีรอยเขียวช้ำจากรอยรัดของเชือก และพบกระดากที่เขียนด้วยลายมือของผู้ตาย ระบุข้อความว่า "ขอโทษทุกคนที่ทำให้เดือดร้อน ไปถามนาย.....ว่าทำไมทำกับครูอย่างนี้" จากการสอบถาม นางอัมพร แก่นเมือง อายุ 64 ปีภรรยา เล่าว่า ก่อนเกิดเหตุตนและสามีออกไปซื้อของที่ตลาดสด แต่สามีบอกว่าจะไปทำธุระ หากตนซื้อของเสร็จแล้วให้รอแล้วจะกลับมารับ แต่รอนานจนผิดสังเกต ตนจึงเรียกรถรับจ้างมาส่งที่บ้าน เมื่อเปิดประตูเข้ามา ก็พบว่าสามีผูกคอตายจึงเรียกชาวบ้านมาช่วยกันนำตัวลงมาและปั๊มหัวใจ แต่ก็ไม่ทัน สำหรับสาเหตุการฆ่าตัวตายดังกล่าวนี้ นางอัมพร บอกว่า ก่อนหน้านี้สามีเคยพยายามฆ่าตัวตายมาแล้วครั้งหนึ่งแต่เชือกขาด เนื่องจากความเครียดที่ไปเซ็นคำประกันให้เพื่อนครูคนหนึ่ง ที่ก่อนหน้านี้เคยเป็นศิษย์ที่วิทยาลัยเทคนิคแพร่ เมื่อจบแล้วก็เข้ามาสอนที่สถาบันเดียวกัน โดยเมื่อหลายปีก่อนครูคนนี้ได้เดือดร้อนไปกู้เงินนอกระบบ และขอให้สามีตนคำประกันให้ แรก ๆ ก็ส่งเงินกู้ตามปกติ แต่ระยะหลังส่งล่าช้า ทำให้เจ้าของเงินกู้มาตามทวงกับสามีตน ทำให้ต้องคอยส่งเงินกู้นอกระบบทั้งที่ไม่ได้กู้ยืมมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ทั้งนี้รายงานระบุว่า ยอดเงินกู้ที่ครูรายนี้ไปกู้มาเป็นเงิน 5 แสนบาท และภาระหนี้ที่ครูชุมพลต้องจ่ายแทนนั้นตกวันละ 2-3 พันบาทเลยทีเดียว จึงเป็นเหตุให้คิดสั้นฆ่าตัวตายดังกล่าว ด้านชาวบ้านที่ทราบข่าวต่างจับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์พร้อมสาปแช่งครูเนรคุณ ที่ทำให้ครูชุมพลที่เคยสั่งสอนต้องมารับกรรมแทนแบบนี้

หรือข่าว นครพนม - แม่เฒ่าวัย 92 เจ้าของร้านลาบข้างสถานีตำรวจน้ำนครพนม ร้องให้ระงม หลังพบลูกสาวที่เป็นอดีตข้าราชการครูผูกคอต้อยที่บ้านพัก เผยน่าจะเครียดจากภาระหนี้สิน หลังมีหมายศาลฟ้องเรียกหนี้ที่กู้ยืมไว้ตั้งแต่เป็นครู ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เมื่อเวลา 09.30 น. วันนี้ (21 ก.พ.) ร.ต.ท.หญิง จุฬารัตน์ อัจฉริมณ ร้อยเวร สภ.เมืองนครพนม รับแจ้งเหตุมีคนไทยผูกคอตายเสียชีวิตในพื้นที่ชุมชนหนองบึกในเขตเทศบาลเมืองฯ รุดไปตรวจสอบพร้อมแพทย์เวร โรงพยาบาลนครพนม หน่วยกู้ชีพลำโพงเฟรนด์ชิพที่เกิดเหตุเป็นร้านลาบก้อยชื่อดัง ร้านลาบยายแฉลม เลขที่ 18 ถนนภูบาลาย ข้างสถานีตำรวจน้ำนครพนม พบนางแฉลม รัตนภูมินทร์ วัย 92 ปี เจ้าของร้านลาบดังกล่าว นั่งร้องไห้ด้วยความเศร้าสลดข้างศพนางเทียมรักษ์ รัตนภูมินทร์ อายุ 59 ปี บุตรสาว อดีตข้าราชการครูบำนาญก่อนที่เจ้าหน้าที่จะไปถึงญาติได้ช่วยกันนำร่างลงมาจากซอด้่านหลังบ้านมานอนไว้ที่ห้องโถงกลางบ้าน สภาพศพสวมชุดนอนสีเหลือง จากการตรวจสอบหลังบ้านพบสายพานเครื่องซักผ้าสีดำยาว 2 เมตร ผูกเป็นปมห้อยโยงซอด้่านหลัง มีโต๊ะไม้วางสิ่งของและเก้าอี้ 1 ตัว แพทย์ชันสูตรคาดว่าเสียชีวิตมาไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง นางแฉลม มารดาผู้ตายกล่าวว่า ปกติบุตรสาวจะออกไปจ่ายตลาดช่วงตี 5 แต่จนสายแล้วยังไม่เห็นว่าจะกลับมาจึงเดินตามหาไปรอบบ้าน กระทั่งบุตรชายคนโตของนางเทียมรักษ์มาพบศพจึงเรียกญาติๆ นำร่างลงมาจากซอด้่านหลัง ก่อนหน้านั้นผู้ตายมักบ่นให้ตนฟังว่าขายลาบก้อย-ต้มไม่ค่อยดี อีกทั้งมีโรคประจำตัวไทรอยด์ ความดัน เบาหวานรุนแรงนอกจากนี้ ญาติผู้ตายเล่าให้ฟังอีกว่าสาเหตุการตายของนางเทียมรักษ์น่าจะมาจากปัญหาหนี้สินส่วนตัว หลังพบว่ามีหมายจากศาลยื่นฟ้องมาถึงนางเทียมรักษ์ที่เคยกู้หนี้ขณะเป็นครูอยู่โรงเรียนชื่อดังแห่งหนึ่ง ประกอบตัวมีโรคประจำตัวจึงคิดสั้นดังกล่าว ญาติไม่ติดใจสาเหตุการตาย จึงมอบศพให้ไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีต่อไป อดีตครูนครพนมผูกคอต้อยที่บ้านพัก เครียดโดนฟ้องเรียกหนี้

จากสภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ผ่านการรับรู้และเกิดการเรียนรู้อยู่ทุกวันจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับ ประเด็นยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559) กลยุทธ์การวิจัยที่ 8 ส่งเสริมความเข้มแข็งและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม และประเด็นยุทธศาสตร์ จังหวัดยโสธรนั้น ที่ได้กล่าวในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 คือการยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน และสังคม พร้อมทั้งมีเป้าประสงค์ที่ว่า “ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงและสังคมมีความสงบเรียบร้อยและมีตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย ร้อยละของครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. 30,000 บาท/คน/ปี (ร้อยละ 95 ต่อปี) ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ ข้อ 1.คือการยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างชุมชนสู่ความเข้มแข็ง

ปัจจุบัน สังคมไทยมั่นคงเป็นสังคมแห่งเมืองพระพุทธศาสนาแต่การศึกษาเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักธรรมะคำสั่งสอนเป็นเรื่องที่ยากจะปฏิบัติได้ของบุคคลทั่วไป ปัญหาทุก ๆ ปัญหาประกอบด้วยเหตุและผลและเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญในแต่ละประเด็นเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องการบริหารจัดการหนี้สินหรือสินทรัพย์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญของประเทศและหาแนวทางออกร่วมกันหลายฝ่าย ดังนั้น การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์ซึ่งมีกล่าวไว้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ปรากฏในพระสูตรต้นตอปิฎกหลาย ๆ แห่ง ว่าด้วยการใช้จ่ายทรัพย์ แนวทางการ

เสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภคาภิธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการการเงินของครอบครัวครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ทุก ๆ คนในสังคมควรหันมาตระหนักปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดเห็นเป็นประจักษ์ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและศึกษาเรียนรู้คำสอนในทางพระพุทธศาสนาจึงมองเห็นวิธีการหรือแนวทางที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะได้นำหลักคำสอนสำคัญไปเสริมสร้างให้ครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืนโดยไม่ยาก ประกอบกับประเด็นปัญหาแนวทางการเสริมสร้างความสุขลดรายจ่ายเพิ่มรายได้้อย่างพอเพียงเพื่อครอบครัวอบอุ่นไม่มีใครทำ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำเพราะหากไม่ทำอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภคาภิธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยต่าง ๆ จากสถาบันการศึกษา สภาวิจัยแห่งชาติและจากห้องสมุดต่าง ๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร จำนวน 1,994 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 321 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ด้านข้อมูลเชิงลึก ได้แก่ ผู้แทนครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภคาภิธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ทั้งแบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภคาภิธรรมโดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์รายประเด็น ด้วยการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้ตัวบันทึกลงสมุดบันทึก เป็นอุปกรณ์หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ และหลังจากขั้นตอนจากการสัมภาษณ์แล้ว แบบเจาะลึกจะกลายมาเป็นเนื้อหาสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภชนาการของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า

ประกอบด้วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้มากเกินไปได้ป่วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อทำพิธี 5 อย่าง และด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนิกบวช พระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงศีลและกิจการพระศาสนาส่วน

1) ด้านหลักการแสวงหาทรัพย์สิน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และอยู่ระดับปานกลาง 1 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การคบเพื่อนที่ดีนำไปสู่ความเป็นผู้มีฐานะที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$) และสิ่งเสพติดทุกชนิดบ่อนทำลายทรัพย์สินและตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.45$)

2) ด้านการรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทรัพย์สินจะได้ด้วยความพากเพียรและอดทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$) และวิธีรักษาทรัพย์สินที่ดีคือการไม่ใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.87$)

3) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความไม่ประมาททุกสถาน คือความพอดีที่มีทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา ควรแบ่งทรัพย์สินออกเป็นส่วนๆ เพื่อการครองชีพ ($\bar{X} = 3.89$)

4) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อการสงเคราะห์ต่าง ๆ พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ ดังนี้ การให้ความสำคัญกับประเพณีของสังคมควรทำบ้างมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา คือ การดูแลบิดามารดาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) ตามลำดับ

5) ด้านการใช้จ่ายบำรุงศาสนาและสาธารณประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ ดังนี้ การให้การสนับสนุนกับกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ทำให้ตนมีความสุขและสังคมมีสุข มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ การบำรุงศาสนาคือการบริจาคปัจจัยสี่ ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้มากเกินไปได้ป่วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อทำพิธี 5 อย่าง และด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนิกบวช พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลและกิจการพระศาสนาส่วน

1) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว หมายถึง ทรัพย์สิน สิ่งที่มีค่า ได้แก่ วัตถุมีรูปร่าง เช่น เงินตราสิ่งอื่น ๆ หรือ วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ปัญญา หรือที่เรียกว่า อริยทรัพย์

ทรัพย์นั้น มาจากศัพท์ในภาษาบาลีหลายคำด้วยกัน เช่น ทัพพะ, ธนะ และ นิธิ เป็นต้น ทรัพย์ แปลว่า เครื่องปลื้มใจ

2) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน หมายถึง ผู้มีบทบาทในชีวิตของคนเราบางคนยอมตายแทนเพื่อน บ้างก็ให้กำลังใจและให้ยืมเงินเมื่อธุรกิจล้ม เป็นคนที่พึ่งเราร่ำรวยยามอกหัก กอดคอไปไหนไปกัน เทียวด้วยกันได้ทุกที่ หรืออาจเป็นคนที่ช่วยเหลือยืมแทนเรา และอีกหลายสิ่งที่คุณได้จากเพื่อน เพื่อนที่ทำเรามีชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งมีทั้งเพื่อนที่ร่วมสุข สนุกสนาน และเพื่อนที่ร่วมทุกข์

3) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย หมายถึง บุคคลรู้จักเพิ่มพูนรายได้ ต้องมีความกระตือรือร้น ขยันขันแข็ง มานะอดทนในการประกอบอาชีพรู้จักหาทางเพิ่มพูนรายได้ตลอดเวลา และบุคคลผู้รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและฉลาด ผู้บริโภคควรจะได้มีการวางแผนการใช้เงินและปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อทำพลี 5 อย่าง หมายถึง บิณฑบาต มีอุปการคุณแก่บุตร ธิดาในฐานะที่ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ ให้การศึกษาอบรมสั่งสอน ให้ละเว้นจากความชั่ว มั่นคงในการทำ ความดี เมื่อถึงคราวมีคู่ครองได้จัดหาคู่ครองที่เหมาะสมให้และมอบทรัพย์สมบัติให้ไว้เป็นมรดกบุตร ธิดา เมื่อรู้อุปการคุณที่บิดามารดาทำไว้อย่อมตอบแทนด้วยการประพฤติดี สร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูล เลี้ยงดูท่าน และช่วยท่านทำงานของท่าน และเมื่อล่วงลับไปแล้วก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

5) ด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนิกบวช พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลและกิจการพระศาสนา หมายถึง ศาสนา เป็นแหล่งหล่อหลอมจิตใจของประชาชนทั่วไปโดยมีนิกบวชหรือพระภิกษุเป็นผู้ดำรงศาสนาไว้และเป็นศาสนบุคคลที่คอยอบรมสั่งสอนให้ทุกคนตั้งอยู่ในความดีเป็นเบื้องต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโภคาภิธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดยโสธร

1. ด้านหลักการแสวงหาทรัพย์ อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1) ทรัพย์เกิดจากการศึกษาและอาชีพ 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องขยัน อดทน 3) การคบเพื่อนที่ดีนำไปสู่ความเป็นผู้มีฐานะที่ดี 4) สิ่งเสพติดทุกชนิดบ่อนทำลายทรัพย์และตนเอง และ 5) การประหยัดอดออม คือการแสวงหาทรัพย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ พบว่า โภควิภาค 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักในการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้มาเพื่อความเจริญก้าวหน้าและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ด้วยการแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 (25%) นาโภคทรัพย์มาเลี้ยงตนเอง และครอบครัว รวมถึงบุคคลที่อยู่ในการดูแลของตน อันเป็นส่วนที่สามารถนำมาเสริมสร้างต่อความต้องการในการพัฒนาของชีวิต ส่วนที่ 2 และ 3 (50%) นาโภคทรัพย์มาลงทุนประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ เพื่อพัฒนาอาชีพให้ไปสู่ระดับสูงขึ้นไป และ ส่วนที่ 4 (25%) นาทรัพย์มาออม ในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝากเงินไว้ในบัญชีสะสมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายยามจำเป็นในอนาคตหรือเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน

2. ด้านการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ใช้จ่ายทรัพย์เท่าที่มีทำให้ตนลำบาก 2) ทรัพย์จะมีได้ก็ด้วยความพากเพียรและอดทน 3) วิธีรักษาทรัพย์ที่ดีคือการไม่ใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ 4) การเที่ยวกินเที่ยวเล่นคือความสุขในปัจจุบัน และ 5) การค้าขายเพิ่มเติมประกอบอาชีพประจำ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ **หรรษา โคตรพัฒน์** ที่ว่า “.... การใช้จ่ายทรัพย์ในทางพระพุทธศาสนาสามารถเทียบเคียงได้กับหลักทฤษฎีการเงินของสำนักเคนส์ ซึ่งแบ่งความต้องการถือเงินออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อใช้จ่ายประจำวัน บุคคลโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภครหรือผู้ผลิตจะถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายใช้สอยประจำวันจำนวนหนึ่งเสมอ เช่น เป็นค่าอาหาร ค่าพาหนะ ซื้อวัตถุดิบ ค่าเช่า เป็นต้นซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับความสัมพันธ์ในการใช้จ่ายทรัพย์ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วก็คือ 1) ใช้ทรัพย์ไปในการเลี้ยงตัว เลี้ยงมารดา บุตร ภรรยา รวมทั้งคนที่อยู่ในการปกครองทั้งหลายให้ได้รับความสุขสวัสดิ์ นั้นเอง 2) เพื่อเป็นทุนสำรองเมื่อมีเหตุจำเป็น คือ การถือเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินที่อาจจะเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดได้ เช่น เจ็บป่วย อุบัติเหตุ เป็นต้น

3. ด้านการใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพื่อนที่ดีคือผู้คอยช่วยเหลือในการหาทรัพย์ 2) ประโยชน์ของการใช้ทรัพย์เพื่อตนเท่านั้นพอ 3) ควรแบ่งทรัพย์ออกเป็น ส่วนๆ 4) ประหยัด อดออม คือหัวใจเศรษฐกิจ และ 5) ความไม่ประมาททุกสถานคือความพอดีที่มีทรัพย์ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ **ไกรเทพ ผลจันทร์** กล่าวถึงประโยชน์และความสุขจากการใช้ทรัพย์ ไว้ว่า “ความสุขพื้นฐานทั่วไปตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็มีในเรื่องความสุขของคฤหัสถ์ 4 ได้แก่ 1. ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ 2. ความสุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์เพื่อบริโภคไม่มากไม่น้อยเกินไป 3. ความสุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ และ 4. ความสุขเกิดจากการประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ”

4. ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการสงเคราะห์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) การดูแลบิดามารดาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุด 2) ทรัพย์มีไว้สำหรับช่วยเหลือญาติพี่น้องบางคน 3) หากมีการประกาศบำรุงภาษีประจำปีควรต้องทำทันที 4) การให้ความสำคัญกับประเพณีของสังคมควรทำบ้าง และ 5) บุญอุทิศต่าง ๆ มีความสำคัญกับชีวิตปัจจุบัน สอดคล้องกับวิจัยของ **พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์** สรุปความได้ว่า โภควิภาคสามารถจำแนกตามโภควิภาค คือ 1) ประโยชน์จากการนำเงินมาใช้ส่วนตนและทิศทั้ง 6 ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชีวิตได้รับความสุขจากการมีทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ การไม่ต้องเป็นหนี้ให้วิตกกังวล และจากการประพฤติไม่มีโทษ เสริมสร้างมิตรภาพและรักษามิตรไว้ได้จากการนำทรัพย์ที่ได้มาเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องนับถือ ทำให้มีสุขภาพจิตดี มีความเครียดน้อย ไม่ต้องเป็นกังวลกับทรัพย์สินหรือภาระที่ต้องจ่ายเพราะมีการจัดการบริหารทรัพย์จากการประพฤติตามหลักธรรม เป็นต้น

5. ด้านการใช้จ่ายบำรุงศาสนาและสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ศาสนามีความจำเป็นกับชีวิตควรเข้าวัดฟังธรรม 2) การบริจาคทรัพย์เพื่อกิจการสาธารณะควรรับทำ 3) คำสอนทางศาสนาสอนให้คนรู้จักอดทน อดกลั้น และอดออม 4) การบำรุงศาสนาคือการบริจาคปัจจัยสี่ และ 5) การให้การสนับสนุนกับกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ทำให้ตนมีความสุขและสังคมมีสุข สอดคล้องกับวิจัยของ **วิไลลักษณ์ ลังกา** พบว่า ผลการศึกษาภาพอนาคตของคุณลักษณะครูไทยในอีก 10 ปี ข้างหน้าพบว่า คุณลักษณะครูไทยที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ในอีก 10 ปีข้างหน้า ครูต้องมีหลักของการดำเนินชีวิตบนฐาน

หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยยึดถือแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม”

6. รูปแบบการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักโศคาติยธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำนวนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา และครอบครัว ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงาน ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือเก็บออมไว้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ด้านการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อทำพลี 5 อย่าง และด้านการใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์บำรุงนักรบวช พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล และกิจการพระศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1) ควรส่งเสริมให้เกิดความสำคัญเกี่ยวกับการใช้นี้เก๋า คือให้พ่อแม่และผู้มีพระคุณที่ท่านเลี้ยงดูและสั่งสอนเรามา และการรู้จักใช้เงินอย่างประหยัดคุ้มค่าหลักสำคัญชีวิตและครอบครัว

1.2) ควรให้ความสำคัญด้านการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอไม่ยึดติดกับความวัตถุและความสะดวกสบายมากเกินไป และส่งเสริมการทำประโยชน์แก่เพื่อนเมื่อยามทุกข์ร้อนหวังให้เพื่อนช่วยเหลือ

1.3) ควรให้ความสำคัญด้านการใช้เงินอย่างประหยัด คือการใช้เงินตามฐานะของตนเองรู้จักประมาณตน และสิ่งสำคัญ คือการวางแผนเกษียณอายุมีเป้าหมายที่จะแสดงถึงความมั่นคงทางการเงินความสะดวกสบายและมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีทั้งปัจจุบันและอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์วิชาชีพที่แตกต่างกันก่อนและหลังเกษียณราชการ

2.2) ควรศึกษาการบริหารจัดการด้านการเงินเพื่อการครองตนของครูและบุคลากรทางการศึกษาในภาวะสังคมปัจจุบัน

2.3) ควรศึกษาพฤติกรรมด้านค่านิยมของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในวัยเกษียณราชการ

บรรณานุกรม

- เจษณี สุขจิรัตติกาล. (2547). **ความสุขมวลรวมประชาชาติ : มุ่งสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สวนเงินมีมา.
- ปึงปอนด์ รักอำนวยกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬห์.(2550). "ความสุขกายสบายใจของคนเมือง".ในประชากรและสังคม. นครปฐม : สำนักนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเชาวน์ พลอยชุม,รองศาสตราจารย์. (2552). **พุทธปรัชญาในสุตตันตปิฎก**. บางกอกบลิ๊ก.
- พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์, (ฉัตรขมภู). (2557). การศึกษาวิเคราะห์โศกวิภาค ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2560).**วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนสิงหาคม 2559 – มกราคม 2560**.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (10 ก.พ 2561). ข้อมูลทั่วไป. [ออนไลน์]. แหล่งสืบค้น www.moe.go.th, สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์, 2561.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (15 ต.ค 2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). [ออนไลน์]. แหล่งสืบค้น <https://th.wikisource.org/wiki>. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม, 2560.